

Δημιουργία Ελληνικού Θησαυρού Επιστημονικών όρων

17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ιωάννινα,
24-26 Σεπτεμβρίου 2008

Επιτροπή Θησαυρού

(στο πλαίσιο της Κοινοπραξίας Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών)

Μέλη

**Ματίνα Τσάφου (συντονίστρια), Δανάη Γεωργάκη,
Κατερίνα Τοράκη, Στέλλα Χατζημαρή**

Συνεργάτες:

**Σ. Κουτσιλέου, Γιώργος Πολίτης, Κ. Πουλή, Αθηνά
Σημαιουδάκη**

Σκοπός

Ο σχεδιασμός και η πιλοτική ανάπτυξη θησαυρού επιστημονικών όρων για τις ανάγκες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Γιατί θησαυρός;

- οργάνωση των πληροφοριών
 - οργάνωση της γνώσης
 - πληροφοριακή έκρηξη
 - πληροφοριακό χάος
 - πληροφοριακή παιδεία των χρηστών
 - ανάγκη για διαλειτουργικότητα
- Η οργάνωση και η θεματική ταξινόμηση των δεδομένων είναι απαραίτητες λειτουργίες σε οποιοδήποτε πληροφοριακό σύστημα για
- διατήρηση, παρουσίαση, αναζήτηση και ανάκτηση των πληροφοριών

Περιεχόμενο δουλειάς

- ορισμός του έργου
- προσδιορισμός των ορίων

Έτσι, το περιεχόμενο δουλειάς της ομάδας μπορεί να περιγραφεί ως εξής:

- Καθορισμός της μορφής, καθώς και της γλώσσας ή των γλωσσών του θησαυρού.
- Προσδιορισμός θεματικών πεδίων για την πρώτη φάση.
- Αντιμετώπιση ειδικών ζητημάτων σχετικών με τη γλώσσα και την ορολογία.
- Προδιαγραφές και πρόγραμμα θησαυρού.
- Δημιουργία θησαυρού.
- Διατύπωση ζητημάτων σχετικών με τη χρήση από τις βιβλιοθήκες.
- Προτάσεις για επόμενα βήματα.

Μορφή και γλώσσα θησαυρού

Πρότυπα:

- **ΕΛΟΤ 1312:** Τεκμηρίωση - Θεματική ανάλυση τεκμηρίων : Μέθοδοι εξέτασης τεκμηρίων, προσδιορισμού των θεμάτων τους και επιλογής των όρων ευρετηρίασης (ISO 5963).
- **ΕΛΟΤ 1321:** Τεκμηρίωση-κατευθυντήριες οδηγίες για τη συγκρότηση και ανάπτυξη μονόγλωσσων θησαυρών, 1993 (ISO 2788).
- **ISO 5964:** Documentation-guidelines for the establishment and development of multilingual thesauri, 1985.
- **ΕΛΟΤ 402:** Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι (ISO 704).
- **ΕΛΟΤ 561-1 & 2:** Ορολογική εργασία - Λεξιλόγιο (ISO 1087-1 & 2).

Διαχειριστικό πλαίσιο δημιουργίας του θησαυρού

- Χαρακτηριστικά της γλώσσας ευρετηρίασης και ανάκτησης
- Εύρος και βαθμός εξειδίκευσης των θεμάτων που θα καλύψει
- Μέγεθος και είδος της βιβλιογραφίας που θα ευρετηριαστεί
- Ανάγκες των χρηστών που θα εξυπηρετήσει
- Τύπος του θησαυρού
- Προδιαγραφές για το σύστημα διαχείρισης του θησαυρού

Θεματικά πεδία

- Διεθνείς σχέσεις
- Κοινωνιολογία
- Οικονομία
- Περιφερειακή Ανάπτυξη
- Ψυχολογία
- Άλλα θεματικά πεδία (π.χ. αρχιτεκτονική, βιομηχανία, εκπαίδευση, εμπόριο, εργασία, θεσμικό πλαίσιο, παραγωγή, περιβάλλον κτλ.)

Οργάνωση ιεραρχιών – Ελληνικές πηγές

- Εθνική Βιβλιοθήκη
- Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Οικονομικό Πανεπιστήμιο
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- Άλλα τμήματα ΑΕΙ και βιβλιοθήκες

Οργάνωση ιεραρχιών – Υπάρχοντες Θησαυροί

- **UNESCO** <http://www2.ulcc.ac.uk/unesco/>
- **OCDE (ΟΟΣΑ)** <http://168.96.200.17/ar/oecd-macroth/en/>
- **GEMET** <http://www.eionet.europa.eu/gemet/>
- **Art & Architecture Thesaurus AAT**
http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/aat/
- **Thesaurus of Psychological Index Terms**
- **IATE** <http://iate.europa.eu/> πολυγλωσσική βάση όρων της ΕΕ
- Άλλοι εξειδικευμένοι

Προβλήματα στη δόμηση των σχέσεων ανάμεσα στους όρους

Unesco thesaurus

regional planning

MT 4.45 Human settlements and land use

FR Planification régionale

SP Planificación regional

SN Refers to regions within a country.

BT1 Regional development ****

RT Development planning

RT Economic planning

RT Industrial location

RT New towns

RT Regional disparities

RT Rural planning

RT Urban planning

Gemet thesaurus

regional planning

Concept definition: The step by step method and process of defining, developing and outlining various possible courses of actions to meet existing or future needs, goals and objectives for a designated area or an administrative division of a city, county or larger geographical area. (Source: RHW / BLD)

BT planning

NT regional development ****

regional structure

RT physical planning

Themes administration

Groups ADMINISTRATION, MANAGEMENT, POLICY, POLITICS,

Γλωσσικά και άλλα προβλήματα

-1

Ένας πολύγλωσσος θησαυρός μπορεί να δομηθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους:

1. Δόμηση από την αρχή.
2. Μετάφραση ενός υπάρχοντος θησαυρού από μία γλώσσα σε άλλη με καθορισμό της ισοτιμίας των όρων από την πρώτη στη δεύτερη γλώσσα και
3. Συγχώνευση υπαρχόντων θησαυρών σε μια ή περισσότερες γλώσσες

Γλωσσικά και άλλα προβλήματα

-2

Οι αποδόσεις των εννοιών μπορεί να συμπίπτουν λεκτικά σε επίπεδο μικροθησαυρών, ιεραρχιών ή όρων.

Παράδειγμα:

Unesco: **international relations** - διεθνείς σχέσεις (θεματική κατηγορία και όρος μέσα στην κατηγορία).

Στις περιπτώσεις αυτές, δόθηκε στην ιεραρχία μια πλατύτερη ή πιο περιφραστική ονομασία: εδώ π.χ. «διεθνείς υποθέσεις»

Γλωσσικά και άλλα προβλήματα -3

υπόθεση είναι κάθε σοβαρό θέμα που απασχολεί την κοινή γνώμη.

διεθνείς σχέσεις είναι τα σοβαρά θέματα που απασχολούν τα κράτη και αφορούν τις μεταξύ τους σχέσεις και στον τρόπο ρύθμισής τους. Οι σχέσεις μεταξύ των κρατών μπορεί να είναι:

- Ουδέτερες, οπότε ο όρος που τις περιγράφει είναι διεθνείς σχέσεις (international relations) **<διεθνής πολιτική>**
- Αρνητικές, οπότε ο όρος που τις περιγράφει είναι διεθνείς διενέξεις (international conflicts) **<άμυνα>**
- Θετικές, οπότε ο όρος που τις περιγράφει είναι ειρήνη (Peace) **<διεθνής πολιτική>**

Γλωσσικά και άλλα προβλήματα -4

Για την έννοια **ψυχολογία**,

- στο θησαυρό Unesco χρησιμοποιούνται 8 ιεραρχίες στην κατηγορία αυτή, ενώ στη μία από αυτές χρησιμοποιείται ο όρος ψυχολογία για να αποδώσει την ατομική ψυχολογία
- στο θησαυρό APA χρησιμοποιούνται 22 ιεραρχίες από τις οποίες κάποιες έχουν έναν όρο που δεν αναλύεται σε ειδικότερους και ως εκ τούτου θα μπορούσε να λεχθεί ότι δεν αποτελούν ιεραρχίες.

Τελικά, το θεματικό πεδίο αναλύθηκε σε δύο υποκατηγορίες: στους κλάδους ψυχολογίας και στις ψυχολογικές σχολές.

Απαιτήσεις του προγράμματος θησαυρού

- Δυνατότητα υιοθέτησης των εξελίξεων
- Δυνατότητα εμφάνισης, εκτύπωσης και τοπικής αποθήκευσης μέρους ή όλου του θησαυρού
- Ο θησαυρός να μπορεί να ενσωματωθεί σε σύστημα ανάκτησης πληροφοριών
- Να υπάρχει δυνατότητα μαζικής εισαγωγής δεδομένων από άλλα συστήματα
- Να εμποδίζεται η εισαγωγή πολλαπλών σχέσεων ανάμεσα σε δύο όρους, η εισαγωγή ιεραρχικών ή συσχετικών σχέσεων ανάμεσα σε καθιερωμένους και μη καθιερωμένους όρους, καθώς και η εισαγωγή αντιφατικών σχέσεων ανάμεσα σε όρους στα διάφορα επίπεδα ιεραρχίας

Προδιαγραφές για το πρόγραμμα

- Γενικά χαρακτηριστικά
- Κατασκευή και διατήρηση του θησαυρού
- Προϊόν του θησαυρού
- Ανταλλαγή, ολοκλήρωση και συμβατότητα
- Όροι και πεδία
- Σχέσεις
- Καταχώριση, τροποποίηση και διαγραφή δεδομένων και σχέσεων
- Έλεγχοι συνέπειας
- Εμφάνιση στην οθόνη, εκτύπωση και αποθήκευση σε αρχείο
- Ευρετηρίαση και ανάκτηση

Ζ. Καταχώριση, τροποποίηση και διαγραφή δεδομένων και σχέσεων

α/α	Χαρακτηριστικά	Υποχρ.	Επιθυμ	Παρατηρήσεις
	Το πρόγραμμα παρέχει τη δυνατότητα καταχώρισης, τροποποίησης και διαγραφής των δεδομένων και των σχέσεων ανάμεσα στους όρους του θησαυρού (από εξουσιοδοτημένους χρήστες).	ΝΑΙ		
	Υπάρχει δυνατότητα μαζικής εισαγωγής δεδομένων από άλλα συστήματα.		ΝΑΙ	<i>Διευκρίνιση (Ομάδα):</i> Αν υπάρχει ένα έτοιμο αρχείο θεματικών όρων, με ή χωρίς δομή θησαυρού, θα είναι επιθυμητή η μαζική καταχώρισή του στο σύστημα του θησαυρού και η επεξεργασία του παραπέρα, προς αποφυγή της αρχικής πληκτρολόγησης των όρων. <i>Διευκρίνιση ΙΠ:</i> (Αρχικά βλέπε διευκρίνιση ΙΠ στο 12). Επίσης η μαζική εισαγωγή δεδομένων από άλλα συστήματα θα είναι εφικτή αν τα δεδομένα αυτά ακολουθούν ένα συγκεκριμένο πρότυπο που θα έχουμε προκαθορίσει (π.χ. μορφότυπος XML) . Τα δεδομένα από άλλα συστήματα πρέπει πρώτα να μετατραπούν στην παραπάνω προκαθορισμένη μορφή και μετά να φορτωθούν στο σύστημα.
	Υπάρχει δυνατότητα τροποποιήσεων και διαγραφών, τόσο σε μαζικό επίπεδο, όσο και με την πληκτρολόγηση επί μέρους όρων, χαρακτηριστικών τους και σχέσεων ανάμεσα τους.	ΝΑΙ		<i>Διευκρίνιση (Ομάδα):</i> Οι τροποποιήσεις και διαγραφές μπορεί να είναι απαραίτητες τόσο για τις περιπτώσεις διόρθωσης σφαλμάτων, αλλά και σε περιπτώσεις αλλαγής των λεκτικών μορφών των όρων (π.χ. αλλαγή καθιέρωσης από CD σε σύμπτυκτο δίσκο) ή αλλαγής των σχέσεων (π.χ. μεταπήδηση της μορφής CD από προτιμώμενη σε μη προτιμώμενη). <i>Διευκρίνιση ΙΠ:</i> Η δυνατότητα αυτή παρέχεται ήδη από το σύστημα πχ α) να μπορεί να κάνει rename ένα όρο και η αλλαγή αυτή να γίνεται σε όλες τις αναφορές αυτού του όρου, β) να μπορεί να γίνει αλλαγή σε μια βιβλιογραφική αναφορά και η αλλαγή αυτή να γίνεται σε όλες τις εμφανίσεις της.
18				Ελληνικός Θησαυρός επιστημονικών όρων, Ιωάννινα, 26-9-08

Πρόγραμμα κατασκευής θησαυρού - 1

SIS-TMS

<http://www.ics.forth.gr/isl/r-d-activities/sis-tms.html>

Πρόγραμμα κατασκευής θησαυρού - 2

Δομή του SIS-TMS

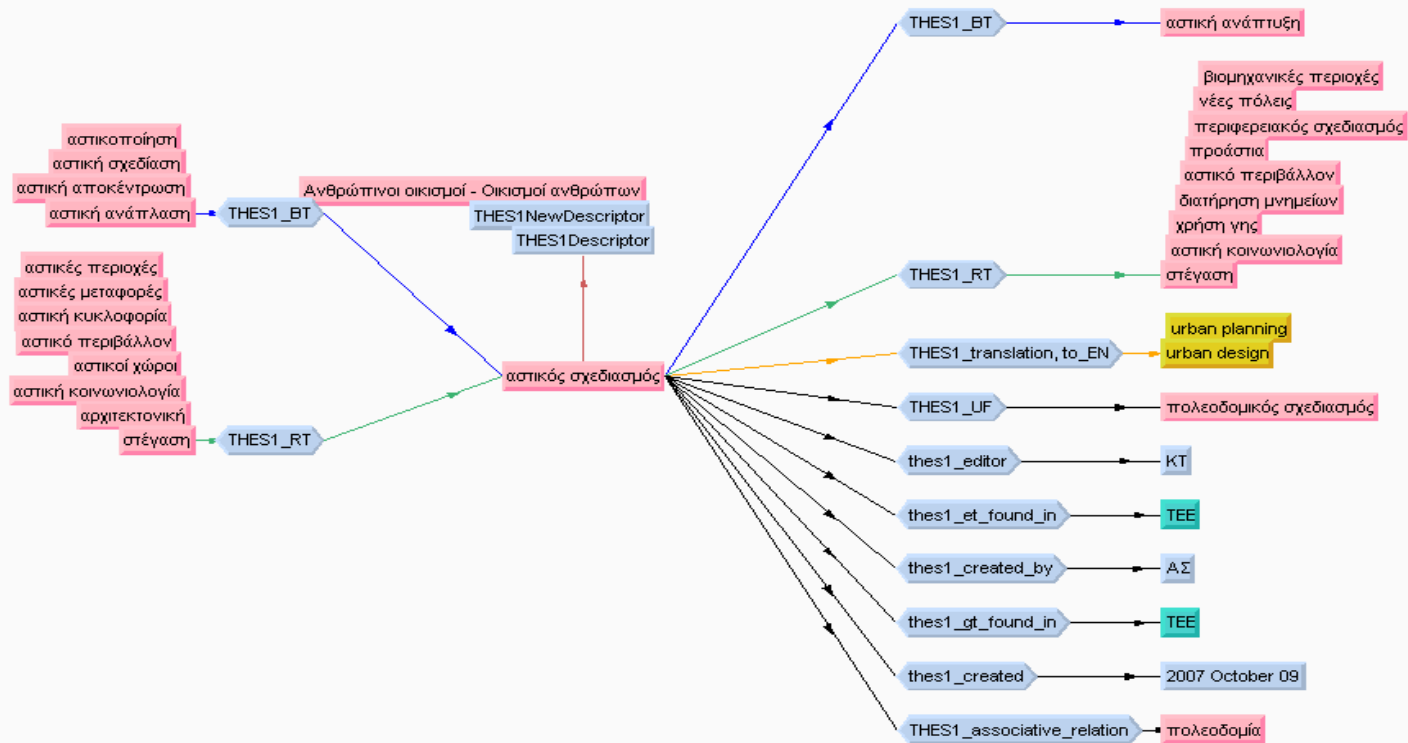
- **θησαυρός:** δίγλωσσος (ελληνικός - αγγλικός) θησαυρός επιστημονικών όρων
- **θέματα:** εδώ καταχωρίζονται οι μικροθησαυροί, π.χ. οικονομία, ψυχολογία, περιφερειακή ανάπτυξη
- **ιεραρχίες:** εδώ καταχωρίζονται οι θεματικές κατηγορίες, π.χ. θεσμικό πλαίσιο, παιδεία - εκπαίδευση, οικοδομική – κτίρια, εμπόριο-αγορά-υπηρεσίες, εργασία-απασχόληση, παραγωγή-διαχείριση

Οθόνη για την εμφάνιση των όρων

The screenshot displays the Thesaurus (εκδ. 1.5.0.5) application interface. The top menu bar includes options: Αρχείο, Επεξεργασία, Προβολή, Αναζήτηση στο Δένδρο (highlighted), Αναζήτηση στον Κατάλογο, Γενικά Ερωτήματα, Εργαλεία, and Οθόνες. Below the menu, the search criteria are set to 'Στόχος Αναζήτησης: EL`αστικό' and 'Γράφημα: Στενότερων-Συνώνυμων Όρων'. A dropdown menu is open, listing the following options:

- Άμεσες Αναφορές
- Ιεραρχία Ειδικότερων Κλάσεων
- Ιεραρχία Γενικότερων Όρων
- Γράφημα Ευρύτερων Όρων
- Γράφημα Στενότερων Όρων
- Θέση Ορου στην Ιεραρχία
- Γράφημα Στενότερων Όρων με Μεταφράσεις
- Γράφημα Σχετιζόμενων Όρων
- Γράφημα Ισοδύναμων Όρων
- Γράφημα Στενότερων-Ισοδύναμων Όρων
- Γράφημα Στενότερων-Συνώνυμων Όρων

Εμφάνιση γραφικής παράστασης

Οθόνη καταχώρισης

Περιγραφικά Χαρακτηριστικά Όρου

Επεξεργασία Όρων υπό THES1Hierarchy THES1Class`Ανθρώπινοι οικισμοί - Οικισμοί ανθρώπων
Στόχος Αναζήτησης:EL`αστικός σχεδιασμός

THES1_ALT (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
THES1_associative_relation (THES1HierarchyTerm)	Παλιό
EL`βιομηχανικές περιοχές	☐ ισχύον
EL`νέες πόλεις	☐ ισχύον
EL`περιφερειακός σχεδιασμός	☐ ισχύον
EL`πρόσσια	☐ ισχύον
EL`αστικό περιβάλλον	☐ ισχύον
EL`διατήρηση μνημείων	☐ ισχύον
EL`χρήση γης	☐ ισχύον
EL`αστική κοινωνιολογία	☐ ισχύον
EL`στέγαση	☐ ισχύον
EL`πολεοδομία	☐ ισχύον
thes1_bt_found_in (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
thes1_comment (THES1ThesaurusConcept)	Επεξεργασία Σχολίου
thes1_created (THES1HierarchyTerm)	Χρόνος Τρέχων
2007 October 09	☐ ισχύον
thes1_created_by (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
Person`ΑΣ	☐ ισχύον
thes1_dewey (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
thes1_display (THES1HierarchyTerm)	Κείμενο
thes1_editor (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
Person`ΑΣ	☐ ισχύον
Person`ΚΤ	☐ ισχύον
THES1_equivalence_association (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
EL`πολεοδομικός σχεδιασμός	☐ ισχύον
thes1_et_found_in (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό
Literature`TEE	☐ ισχύον
thes1_found_in (THES1HierarchyTerm)	Νέο Παλιό

Δελτίο του αντικειμένου

EL`αστικός σχεδιασμός
Πολυμέσα

Απλό

EL`αστικός σχεδιασμός

Ανήκει σε: THES1 Class`Ανθρώπινοι οικισμοί - Οικισμοί ανθρώπων
THES1 NewDescriptor
THES1 Descriptor

Ιδιότητες:

THES1_BT
EL`αστική ανάπτυξη

THES1_RT
EL`στέγαση
EL`αστική κοινωνιολογία
EL`χρήση γης
EL`διατήρηση μνημείων
EL`αστικό περιβάλλον
EL`προάστια
EL`περιφερειακός σχεδιασμός
EL`νέες πόλεις
EL`βιομηχανικές περιοχές

THES1_translation, to_EH
urban design
urban planning

THES1_UF
EL`πολεοδομικός σχεδιασμός

thes1_editor
Person`KT

thes1_et_found_in
Literature`TEE

thes1_created_by
Person`ΑΣ

thes1_gt_found_in
Literature`TEE

thes1_created
2007 October 09

THES1_associative_relation
EL`πολεοδομία

Το αντικείμενο αναφέρεται

Ως THES1_BT από το THES1Descriptor
EL`αστική ανάπτυξη
EL`αστική αποκέντρωση
EL`αστική σχεδίαση
EL`αστικοποίηση

Ως THES1_RT από το THES1HierarchyTerm
EL`στέγαση
EL`αρχιτεκτονική
EL`αστική κοινωνιολογία
EL`αστικοί χώροι
EL`αστικό περιβάλλον
EL`αστική κυκλοφορία
EL`αστικές μεταφορές
EL`αστικές περιοχές |

αλφαβητική παρουσίαση

αστική ανάπτυξη

ΔΣ..... *Οποιαδήποτε φυσική επέκταση ή αλλαγή στις χρήσεις γης στις μητροπολιτικές περιοχές οι οποίες, πολλές φορές, συνεπάγονται υποδιαίρεση σε ζώνες; κατασκευή ή μετατροπή κτηρίων, δρόμων, υποδομών και άλλων εγκαταστάσεων; απομάκρυνση δένδρων και άλλων εμποδίων; πληθυσμιακή ανάπτυξη και σχετικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές. (Πηγή: *Gemei Thesaurus*)*

ΑΟ urban development

ΟΚ ανθρώπινοι οικισμοί

ΠΟ1 ανθρώπινοι οικισμοί

ΕΟ1 αστικός σχεδιασμός

ΕΟ2 αστική ανάπλαση
ΕΟ2 αστική αποκέντρωση
ΕΟ2 αστική σχεδίαση
ΕΟ2 αστικοποίηση
ΕΟ2 αστική ανάπλαση
ΕΟ2 αστική αποκέντρωση
ΕΟ2 αστικοποίηση

ΣΟ αγροτική μετανάστευση
αστική κοινωνιολογία
νέες πόλεις
οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
περιφερειακή ανάπτυξη
πόλεις
πολεοδομική πολιτική

Πηγή (ελλ.) ΤΕΕ

Πηγή (αγγλ.) UNESCO

αστικοποίηση

ΑΟ urbanization

ΟΚ ανθρώπινοι οικισμοί

ΠΟ1 αστικός σχεδιασμός
ΠΟ2 αστική ανάπτυξη

ΣΟ αγροτική μετανάστευση
αστικές περιοχές
αστική κοινωνιολογία
κοινωνική ιστορία
οικισμοί καταπατητών
πόλεις
προάστια

Πηγή (ελλ.) ΤΕΕ
ΠΑΝΤΕΙΟ

Πηγή (αγγλ.) UNESCO

Τι κάνουμε από δω και πέρα;

- Το έργο της Επιτροπής θα παραδοθεί μέχρι το τέλος του 2008
- Μέχρι τέλος του 2008, υπάρχει επίσης η υποχρέωση για το ΙΤΕ να παραδώσει τη νέα διαδικτυακή έκδοση του προγράμματος

Αποτέλεσμα

Το αποτέλεσμα της προσπάθειας είναι ένα εργαλείο θεματικής επεξεργασίας, που εξασφαλίζει την ανάπτυξη μιας ενιαίας γλώσσας οργάνωσης και ανάκτησης των πληροφοριών για το συλλογικό κατάλογο, τις ελληνικές βιβλιοθήκες και τις βάσεις δεδομένων και διευκολύνει την πρόσβαση στις παραπάνω πηγές από οπουδήποτε.

Με την πληρότητα της περιγραφής των όρων που εντάσσονται στο θησαυρό, διευκολύνεται και αυξάνει η ακρίβεια και η πληρότητα της ανάκλησης κατά τη διαδικασία της έρευνας στα πληροφοριακά συστήματα.

Ένα σενάριο που προτείνεται

- Ο θησαυρός που θα έχει ολοκληρωθεί στην πρώτη φάση θα δοθεί στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για δοκιμή, αξιολόγηση και καθημερινή χρήση.
- Θα συνεχιστούν οι εργασίες δόμησης του θησαυρού με την κάλυψη και άλλων θεματικών πεδίων μέχρι την ολοκλήρωσή του.
- Θα υπάρχει διαρκής συνεργασία της Επιτροπής με τις βιβλιοθήκες της κοινοπραξίας και με ειδικούς επιστήμονες (στην ορολογία και στα ειδικά θεματικά πεδία).

Προτεινόμενο σενάριο - Ρόλος της Επιτροπής

Η Επιτροπή Θησαυρού θα έχει διπλό ρόλο:

- θα παραλαμβάνει τις αξιολογήσεις του υπάρχοντος θησαυρού (που θα γίνουν με οργανωμένο τρόπο και σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα) και θα προχωρήσει σε διορθώσεις και συμπληρώσεις, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που θα έχει πάρει.
- θα ασχοληθεί με νέα θεματικά πεδία, τα οποία θα συμφωνηθούν από την Κοινοπραξία, με προτεραιότητα, κατά προτίμηση σε γειτονικά ή σχετικά με τα υπάρχοντα (π.χ. αρχιτεκτονική, περιβάλλον, αγροτική ανάπτυξη κτλ).

Ο ελληνικός θησαυρός επιστημονικών όρων

πέρα από τα στενά όρια της χρήσης για την οποία προορίζεται, συνιστά ένα ισχυρό εννοιολογικό εργαλείο της ελληνικής γλώσσας.

Ας τον στηρίξουμε.